

Unia Europejska jest połączeniem demokratycznych państw, które wytyczyły sobie jako główne cele: zabezpieczenie pokoju i wysiłku na rzecz dobrobytu. Unia Europejska bazuje na zasadzie państwa prawa. Ramy działania Unii wynikają z unijnych (wspólnotowych) traktatów (s. 582).

Poszczególne teksty są wykonane starannie pod względem metodycznym. Ujawnia się w nich dbałość w zakresie objaśniania pojęć, eksploracji rzeczywistości kulturowo-cywilizacyjnej oraz egzemplifikacyjnej.

Za najistotniejsze ogniwa poznawcze w prezentowanej książce należy uznać: 1. określenie współczesnego obszaru badawczego nauki o stosunkach międzynarodowych w Polsce; 2. zaprezentowanie zasług badawczych oraz organizacyjno-dydaktycznych Profesor Teresy Łoś-Nowak w dziele budowy subdyscypliny badawczej, jaką są stosunki międzynarodowe; 3. wskazanie wagi badań zarówno teoretycznych, jak i praktycznych z zakresu stosunków międzynarodowych; 4. wskazanie głównych pól zainteresowań badawczych z zakresu stosunków międzynarodowych uprawianych w wielu ośrodkach działalności politologicznej w Polsce; 5. wskazanie tradycyjnych i nowych pól badawczych, sytuujących się w przestrzeni nauki o stosunkach międzynarodowych.

Prezentowana książka powinna stać się ważną lekturą w studium stosunków międzynarodowych.

Andrzej Chodubski

Myśl polityczna w społeczeństwie informacyjnym, red. Ewa Maj, Eleonora Kirwiel, Ewelina Podgajna, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015, ss. 626.

Współczesny obraz świata określane jest rzeczywistością informacyjną, a w niej społeczeństwo mianem informacyjne. Za główne siły sprawcze jego rozwoju uznaje się szybkie wdrażanie do praktyki kulturowej osiągnięć naukowo-technicznych, przyjmowanie międzynarodowych rozwiązań prawnych oraz edukację zorientowaną na budzenie kierunków przemian kulturowo-cywilizacyjnych. W prezentowanej książce 36 autorów, w 38 tekstach podjęło próbę ukazania dawnych i nowych tendencji w badaniach myśli politycznej, w warunkach głębokich zmian za-

chodzących w społeczeństwie informacyjnym. Poszukuje się odpowiedzi na pytania, jaka jest i czym powinna być myśl polityczna. Wskazuje się w tym względzie na ideały i wzorce, które wpisuje się w kontekst sytuujący, w przestrzeń łączenia teorii z praktyką kulturową. Podkreśla się przy tym, że badaniu myśli politycznej w społeczeństwie informacyjnym towarzyszy poczucie występowania atrofii debaty o pryncypiach i wartościach politycznych, jak i twórczości o charakterze ideotwórczym. Zauważa się, że uznaje się, że powstała postpolityka, która sytuuje się między ideologią i socjotechniką, zastępuje narzędzia komunikowania politycznego, a w tym reklamę polityczną.

W obrazie życia politycznego zauważa się *ucieczkę* od wartości i norm, przewidywalności. Krytycznie zaczyna postrzegać się procedury demokratyczne. W nurcie postmodernistycznej polityki, uzyskują one charakter dezideologiczny

Na uwagę zasługuje twierdzenie, że w społeczeństwie informacyjnym wyraźnie ujawniają w komunikacji politycznej przestrzeń mówiona (słowa) i obrazkowa (ikonografia). W założeniu badawczym *słowo* zajmuje przestrzeń myślową, intelektualną, zaś *obraz* ma wymiar ilustracyjny. Kultura obrazkowa osłabia tradycyjną władzę; zwalcza ona bowiem samodzielność wartościowania, podejmowania decyzji.

Podkreśla się, że współcześnie zwykło się rozumieć kategorię myśli polityczna czteroskładnikowo, tj. 1. przez prymat myśli i teorii oraz wartości, które motywują politykę i zachowania polityczne; 2. jako teorię polityczną (teorię instytucji politycznych, takie jak państwo, prawo, reprezentacja i wybory; 3. jako filozofię polityczną, poszukującą „najogólniejszych odpowiedzi na pytania o metodę i teorię w rozumieniu teorii myśli, wartości oraz teorii instytucji politycznych; 4. jako postrzeganie myśli politycznych, z naukami politycznym.

Przypomina się też, że badacz myśli politycznej winien jest koncentrować uwagę wokół takich zagadnień, jak: 1. podmiotowość; 2. dziedziny przedmiotowe poznania; 3. metodologia związana z wyjaśnianiem i rozumieniem sfery ideowej i zawartej w niej aksjologii; 4. statusu epistemologicznego dyscypliny.

Prezentowane studium zostało przygotowane z okazji 30. lecia utworzenia Zakładu Myśli Politycznej na Wydziale Politologii Uniwersytetu

Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zawarto w nim teksty prezentujące różne stanowiska teoretyczne, tradycje, zainteresowania badawcze wiążące się z zainteresowaniami Badacza tego Zakładu. Teksty ujęto w pięciu częściach książki, zatytułowanych kolejno: I. Lubelska szkoła badania myśli politycznej; II. Perspektywy teoretyczne oraz predykcja badania myśli politycznej; III. Podmioty i kategorie myśli politycznej w świecie; IV. Podmioty, kategorie, stan badań myśli politycznej w Polsce; V. Źródłowe badanie myśli politycznej. W części pierwszej przypomina się ogniwa organizacyjne Zakładu Myśli Politycznej oraz zasługi jego współorganizatora prof. dr. hab. Jana Jachimka, później współzałożyciela i dziekana Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Z Zakładem związani byli też, m.in. J.M. Rektor UMCS prof. dr hab. Stanisław Michałowski, prof. dr hab. Włodzimierz Mich, prof. dr hab. Antoni Mieczkowski, prof. dr hab. Waldemar Paruch, prof. dr hab. Krystyna Tembicka, dr Zbigniew Adamowicz. Obecnie w Zakładzie pracuje osiem osób, tj. prof. dr hab. Ewa Maj, prof. dr hab. Alicja Wójcik, dr Aneta Dawidowicz, dr Eleonora Kirwiel, dr Ewa Podgajna, dr Łukasz Lewkowicz, dr Kamil Mazurek, dr Marian Wichmanowski. Zakład jest organizatorem konferencji naukowych, których wyniki opublikowane są w formie materiałów pokonferencyjnych. Wskazany ich wykaz przekonuje o dużej nośności w przestrzeni badań politologicznych.

Istotną wagę poświęca się ukazaniu zasług twórcy Zakładu oraz Jego osiągnięć naukowo-badawczych. Z wykształcenia historyka, badacza problemów ruchu ludowego, a w tym myśli politycznej. W 1962 r. został magistrem, a w 1974 r. doktorem historii w 1983 r. – doktorem habilitowanym i 1990 r. – profesorem tytularnym. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora związał się z pracą naukowo-dydaktyczną. Pełnił wiele funkcji organizacyjnych na uczelni, m.in. dyrektora instytutu, dziekana wydziału. Obok działalności *stricto* naukowo-badawczej zajmował się aktywnością polityczną, m.in. w ramach Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (ZSL); był m.in. uczestnikiem w obradach Okrągłego Stołu (lutymiecin 1989 r.) jako jeden z dwóch przedstawicieli tego podmiotu politycznego. Brał udział w tworzeniu Polskiego Stronnictwa Ludowego „Odrodzenie”. Aktywnie uczestniczył w promocji młodej kadry naukowo-dydaktycznej. Był pro-

motorem 12 rozpraw doktorskich, wykonał ponad 20 recenzji prac doktorskich, 7 habilitacyjnych oraz 6 opinii w postępowaniu o nadanie tytułu naukowego profesora. W książce zaprezentowano wykaz dorobku naukowego oraz innych publikacji Profesora (s. 31–52).

W zamieszczonym w książce artykule Profesora *O potrzebie syntezy polskiej myśli politycznej*, wskazał: Opracowaniu syntezy sprzyja obszerna baza źródłowa różnorodnej proweniencji: programy partii politycznych, prace teoretyków i przywódców partyjnych, mowy parlamentarne. Podjęcie wielkiego trudu badawczego uzasadniają względem zarówno poznawczej, jak i utylitarnej. To sprzyjałoby ulepszeniu rozumienia teraźniejszości, współczesności, a także lepszemu prognozowaniu przyszłości. Zauważa się, że myśl polityczna zawiera koncepcje i poglądy afirmujące, reformujące bądź negujące ustroj polityczny państwa, a także tworzące wizje nowego ładu społecznego (s. 54).

Wskazując na wagę myśli politycznej, przywołuje się twierdzenie, że myśl, idea jest czynnikiem decydującym o losach społeczeństw, narodów i całego świata. Zawsze ma początek jakaś myśl, dopiero potem przychodzą słowa i czyny, dobre i złe. Wszelkie kryzysy zaczynają się także od kryzysu świadomościowego, ideowego, moralnego.

W części drugiej dotyczącej perspektyw teoretycznych oraz predykcji badania myśli politycznej nośne poznawczo są zagadnienia: 1. Myślenie polityczne jako proces mapowania świata; 2. Filozofia polityczna o najnowszej historii pychy, zagubienia i praktycznego działania; 3. Kody geopolityczne jako element analizy dyskursu w myśli politycznej; 4. Narracja historyczna jako (re)konstrukcja rzeczywistości; 5. Myśl polityczno-historyczna idei – filozofia polityczna: relacje, interpretacje; 6. Wybrane problemy myśli politycznej (idea, ideologia, doktryna polityczna); 7. Polska myśl polityczna u progu XX wieku. Determinanty rozwoju i wyzwania badawcze; 8. Miejsce myśli politycznej w procesie artykulacji dyskursu. Myśl polityczna i opinia publiczna wobec dyskursu politycznego; 9. Ponowoczesne modele instytucji państwa: państwo „gajowego” oraz „państwo sieci”.

Wskazuje się tu, że obserwowany w ciągu ostatnich dziesięcioleci dynamiczny rozwój neuro nauk pociąga za sobą stopniowy i obejmujący coraz to nowe pola ustaleń teoretycznych, de-

montaż dotychczasowej wiedzy na temat przyczynowych uwarunkowań przebiegu i form ludzkiego myślenia. Słusznie wskazuje się, że filozofia polityczna, poddana różnym procesom w teorii i praktyce badawczej traci swoje dystynkcje dyscyplinarne, powstaje w wyniku transferów wiedzy z różnych dyscyplin, staje się atrakcyjna w formułach analiz i diagnoz preferowanych przez tzw. postmodernistów.

Prezentując kwestię kodów geopolitycznych zauważa się, że są one traktowane marginalnie w polskich badaniach naukowych. Dostarcza się tu interesującej warstwy egzemplifikującej. Zwraca się uwagę na analizę narracji historycznej jako (re)konstrukcji rzeczywistości. Charakterystyczne jest twierdzenie, że dyskurs terminologiczny jest nieodłącznym elementem debat i dyskusji. Problem ten ujawniono w prezentacji myśli politycznej, m.in. definiując: ideę, ideologię, doktrynę polityczną. Nośne poznawczo kwestie prezentuje się, ukazując współczesne determinanty życia politycznego, jak też myśl polityczną i opinię publiczną wobec dyskursu politycznego oraz problem kształtowania się nowoczesnych form państwa, co egzemplifikuje się teorią państwa „gajowego” oraz państwa „sieci”.

W części trzeciej książki dostarcza się usystematyzowanej wiedzy o podmiotach i kategoriach myśli politycznej w świecie. Ukazuje się tu takie zagadnienia poznawcze, jak: 1. Myśl polityczna brytyjskich laburzystów na przełomie XX i XXI wieku; 2. Rola i znaczenie dziedzictwa historycznego w kształtowaniu współczesnej rosyjskiej myśli politycznej; 3. Początki tworzenia ideologii partii „Jedinaja Rossija”; 4. Myśl demokratyczna w dobie Internetu i globalizacji; 5. Transfer wartości politycznych w komunikowaniu międzynarodowym; 6. Rola polityki w społeczeństwie informacyjnym; 7. Współpraca transgraniczna i euroregionalna w ujęciu teoretycznym. Wskazuje się tu, że obraz współczesnego życia politycznego jest w istotnej mierze zdeterminowany postępem naukowo-technicznym, a w tym wszechobecnością Internetu. Rzeczywistość tę egzemplifikuje się przemianami w pojmowaniu, definiowaniu oraz w praktyce życia politycznego jest stosowana. Ujawnia się przy tym duża różnorodność pojmowania zjawisk i procesów określonym mianem demokratycznych. Prezentując problem transferu wartości politycznych w komunikowaniu międzynarodowym zauważa się, że odbywał

się on i odbywa od zarania rozwoju stosunków międzynarodowych i ujawnia się z różną intensywnością na różnych poziomach. Obecnie zmieniają się instrumenty komunikowania, które są odbiciem postępu technicznego w przestrzeni komunikacji międzyludzkiej.

Prezentując zagadnienie roli polityki w społeczeństwie informacyjnym wskazuje się, że mianem tego społeczeństwa określa się rzeczywistość, w której w gospodarce są obecne technologie informacyjno-komunikacyjne. Postęp techniczny powoduje zmiany środowiska w jakim funkcjonuje człowiek. Informacja staje się podstawą życia kulturowego, tj. funkcjonowania przedsiębiorstw, administracji wszystkich szczebli oraz jednostek. W kształtowaniu wartości życia politycznego szczególną rolę pełnią środki masowego przekazu. Obserwuje się, że w ich funkcjonowaniu wiele niedostatków, co odbija się na jakości życia politycznego (s. 289). W całości kształcie życia politycznego medializacja staje się zjawiskiem powszechnym. Następuje przesuwanie się centrum władzy w stronę podmiotów medialnych. Przejmują one funkcje zarezerwowane wcześniej wyłącznie dla instytucji politycznych i stanowią znaczącą „siłę” w systemie politycznym. Z powodu silnej medializacji polityki i transformacji przekazu politycznego, działania mediów stały się autoreferencyjne. Oznacza to, że politycy coraz mocniej i częściej krytykują innych polityków; dziennikarze często sięgają po przekaz innych mediów, a politycy komentują wydarzenia, które są niejednokrotnie tworem sztucznym, wygenerowanym przez media. Pomiędzy polityką rozumianą w znaczeniu przedmiotowym a adresatami polityki powstało miejsce dla osób zajmujących się zawodowo polityką i dziennikarstwem. Tym samym komunikacja polityczna oderwała się od swoich pierwszych celów.

Podkreśla się, że polityka w społeczeństwie informacyjnym nie jest tą samą rzeczywistością, jaka była uprawiana do początków XX w. Zmieniła ona swoje powołanie, cele oraz sposób sprawowania. Inaczej mierzy się siłę polityki, na płaszczyźnie społecznej, technologicznej, ekonomicznej. Stała się ona dziedziną życia budującą nierzadko negatywne emocje.

Charakteryzując podmioty, kategorie, stan badań myśli politycznej w Polsce zaprezentowano kwestie: 1. Biografie intelektualne twórców i kreatorów endeckiej myśli politycznej w Drugiej

Rzeczypospolitej Rekonesans Biograficzny; 2. Liderzy i przywódcy, mówcy i publicyści o pierwszoplanowych przedstawicielach elit politycznych w II Rzeczypospolitej oraz formach i mediach przekazu politycznego; 3. Państwo i Kościół na początku polskiej niepodległości (1918–1921). Kilka uwag metodologicznych i merytorycznych; 4. Stan badań nad myślą polityczną galicyjskich stronnictw ludowych; 5. Myśl polityczna ruchu ludowego 1918–1939. Stan badań; 6. Poglądy Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast” w kwestiach granic i ustroju Polski w Sejmie Ustawodawczym (1919–1922); 7. Mniejszości narodowe w myśli politycznej Stronnictwa Chłopskiego (1926–1931); 8. Dorobek historiografii ruchu narodowego w Polsce. Stan badań; 9. Znaczenie narodowości w myśli politycznej, kwestia żydowska w „Warszawskim Dzienniku Narodowym” (1935–1939); 10. Spór o Millennium na łamach tygodnika „Przekrój”; 11. Ideowość i myśl polityczna współczesnej Polskiej Partii Socjalistycznej 1987–2003; 12. Sojusznicy i wrogowie w koncepcjach politycznych Ligii Polskich Rodzin; 13. Społeczeństwo informacyjne w koncepcjach programowych współczesnych polskich partii politycznych; 14. Stan badań w Polsce nad myślą polityczną współczesnych partii chłopskich w Europie.

Przypomina się tu, że polska myśl polityczna sytuuje się w kręgu obszaru badawczego cieszącego się zainteresowaniem przedstawicieli wielu nauk społecznych, zwłaszcza historyków, politologów, prawników i filozofów, m.in. ze względu na swój interdyscyplinarny charakter. W opracowaniu wskazuje się ogniwa odrębności jej rozpoznawania naukowego, a w tym przestrzeni biograficznej. Podkreśla się, że w dyskursie polityki pojawiły się *zachodnie* terminy i pojęcia, takie jak: społeczeństwo obywatelskie, społeczeństwo informacyjne, społeczeństwo otwarte, społeczeństwo wiedzy, za pomocą których przedstawia się bieżącą kondycję, a zarazem przyszłość społeczeństwa. Pojęcie społeczeństwo informacyjne używane jest od 1963 r., użył go dziennikarz Tadao Umehao, określając nim ewolucyjną teorię społeczeństwa, zorientowanego na wykorzystywanie przemysłów informacyjnych. W procesie rozwoju informacyjności i różnych partii politycznych ujawniło się różne pojmowanie społeczeństwa informacyjnego. W warstwie egzemplifikacyjnej zwraca się uwagę na programy: Platformy Obywatelskiej, Prawa i Sprawiedliwości,

Lewicy Demokratycznej, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Polska jest Najważniejsza i Twój Ruch. Podkreśla się, że w programach politycznych partii kwestia budowy społeczeństwa informacyjnego jawi się jako kwestia marginalna.

W części piątej książki ukazując problem źródłowego badania myśli politycznej ukazano zagadnienia: 1. Znaczenie wiedzy źródłowej i pozaźródłowej w badaniach myśli politycznej. Kontekst faktograficzny i źródłoznawczy; 2. List jako forma komunikacji myśli politycznej; 3. Prasa i źródło w badaniach myśli politycznej; 4. @ myślenie polityczne Twitter – nowa forma ekspresji idei politycznych?

Słusznie podkreśla się, że w zakresie myśli politycznej wiedza pozaźródłowa odgrywa wciąż dużą rolę, m.in. w zakresie postrzegania systemów wartości, globalizacji, wiedzy o faktach, teorii (ustalenia faktów historycznych) przyczynowości, informacji. Na dużą uwagę zasługuje w prezentacji problemu *list* jako forma komunikacji politycznej. Problem ilustruje się w istotnej mierze zbiorami listów Jerzego Giedrojcia (1906–2000). Ujawniały one konsekwencję, upór i pragmatyzm dziennikarza. Napisał listów bardzo dużo, wiedział do kogo pisać i co do kogo pisać (s. 572). Zauważa się, że badacze myśli politycznej w procederze poznania przywiązują dużą wagę do rozpoznawania rzeczywistości informowania medialnego. Uwzględnią ją zależności między światem polityki i mediów. W ostatnich latach nośne staje się wykorzystywanie w badaniu prasy, portali społecznościowych. Rzeczywistość ta w istotnej mierze wynika z tworzenia się nowej „jakości” społeczeństwa.

Lektura książki ujawnia duże zorientowanie badaczy myśli politycznej na wzory teoretyczne występujące się w literaturze anglosaskiej. Przy tym pomija się dorobek polskiej myśli intelektualnej dotyczącej rozpoznawania polityki, jej otoczenia oraz ujęć teoretycznych. Zwłaszcza młode pokolenie badaczy ujawnia „fascynację” anglosaskim postrzeganiem rzeczywistości politycznej świata i jej objaśnianiem.

Prezentowana książka zasługuje na uwagę politologów przede wszystkim ze względu na: 1. określenie miejsca myśli politycznej w przestrzeni badań politologicznych; 2. ukazanie osiągnięć badawczych z tego zakresu, tzw. lubelskiej szkoły badania myśli politycznej, a w tym działalności prof. zw. dr. hab. Jana Jachymka; 3. ukazanie rela-

cji teoretycznych oraz praktyki kulturowej w sferze życia politycznego; 4. określenie tendencji budowy społeczeństwa informacyjnego, a w nim wizji uprawiania polityki; 5. wskazanie nowych przestrzeni badania myśli społecznej, a w tym ich źródeł (korespondencji, prasy).

Prezentowana książka zasługuje na dużą uwagę znawców metodologii badań humanistycznych i społecznych, a zwłaszcza politologów. Ukazuje się w niej zderzenie się i jednocześnie otwartość na wartości tradycji badawczej oraz nowoczesności, wyrażającej się przede wszystkim w oswojaniu wzorów i modeli nauki anglosaskiej.

Andrzej Chodubski

Sylwia Mrozowska, *Lobbying a wyzwania regionalne w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2014, ss. 197 + 3 nlb.

W życiu instytucjonalnym współczesnego życia kulturowego szczególną nośność poznawczą ma instytucja lobbyingu. Rozumuje się przez nią zjawiska polityczne związane z mechanizmem wywierania wpływu na proces decyzyjny. W najszerszym rozumieniu jest to podejmowanie prób przez grupy interesu bądź jednostki wpływania na decyzje władzy państwowej, a też wywieranie presji politycznej zarówno na podmioty decyzyjne, jak i administracyjne w celu realizacji dążeń określonych grup interesu. Lobbying jest niezrządkiem utożsamiany i zamiennie stosowany w komunikacji kulturowo-cywilizacyjnej jako grupy interesu. Współcześnie ujawnia się on w układzie grupy powiązań instytucjonalnych, wyrażających się w przekazywaniu informacji istotnych dla budowy strategii i taktyki działania lobbysty oraz istotnych z punktu widzenia jego rozstrzygnięć legislacyjnych. Lobbyista jest zwykle reprezentantem cudzych interesów; występuje w roli agenta.

W prezentowanej książce uwagę skupiono na ukazaniu mechanizmu lobbyingu publicznych grup interesu w przestrzeni regionalnej Unii Europejskiej. Wskazuje się, że lobbying jako narzędzie (strategia) grup interesu stanowi przejaw demokracji uczestniczącej. Jest specyficzną formą działania politycznego, rozumianego jako forma zachowań politycznych, polegających na

racjonalnym, celowym i dowolnym postępowaniu przedmiotu realizującego swoje potrzeby, interesy i wartości związane bezpośrednio lub pośrednio z władzą polityczną. Jego istotą jest przekonywanie, dostarczanie i pozyskiwanie informacji w celu promocji pewnych rozwiązań. Wskazuje się, że funkcjonowanie regionalnych grup interesu, w tym przedstawicieli regionalnych w Unii Europejskiej ma dwa ważne punkty wyjścia: cel działalności takich przedstawicielstw oraz specyfikę Unii Europejskiej, która przedstawiła pozytywne stanowisko wobec grup interesu w procesie stanowienia prawa i wpływa w istotnym stopniu na proces formowania się grup interesu, rolę, funkcje, strategie i taktyki tych grup, które dostosowują się do warunków unijnych, aby zachować szansę na osiągnięcie wytyczonego celu.

Istnieją trudności w określeniu efektów i skuteczności lobbyingu regionalnego. Jest on wprawdzie utrwaloną formą działania regionów na poziomie ponadnarodowym, ale tylko jednym z wielu sposobów realizacji interesów regionalnych w Brukseli. Równie ważne działania są podejmowane przez regiony na forum Komitetu Regionów czy w ramach struktur transgranicznych i międzynarodowych. Zaangażowanie polskich regionów w proces integracji europejskiej oraz lobbying polskich województw za pośrednictwem Biur Regionalnych nie rozwinęły jeszcze swoich największych możliwości. Wpływ na to ma wiele czynników: pozycja ustrojowa regionu w państwie unitarnym, doświadczenie w działaniu lobbyingu, posiadane zasoby finansowe, osobowe itp. (s. 8–9).

Jako główny cel poznawczy w pracy określono – zbadanie motywacji, warunków i czynników wpływających na tworzenie i funkcjonowanie przedstawicielstw regionalnych w Brukseli. Wykład podzielono na cztery rozdziały zatytułowane: 1. Lobbying; 2. Podziały lobbyingu w kształtowaniu europejskiej polityki regionalnej; 3. Proces lobbyingu w Unii Europejskiej; 4. Lobbying jako forma partycypacji politycznej. Wykład poprzedza wstęp, w którym wskazuje się na aktywność poznawczą problemu, cel i zadanie badawcze, stan badań oraz istotę różnych ustaleń badawczych.

Słusznie wskazuje się, że przyczyną grupowania się ludzi dla wspólnego działania jest jakiś interes – świadome dążenie do pewnego celu.